

Ukrajinci převrátili pohled Čechů na uprchlíky, říká expert na migraci

Markéta Lankašová
4. dubna 2022 12:00

Odemknout článek

iDNES Premium

Koncerty, sbírky, protesty proti válce, masivní vlna hmotné i peněžní pomoci, ubytování uprchlíků v domácnostech a další silné projevy solidarity Ukrajině a jejímu národu. To všechno změnilo podle experta na migraci Roberta Stojanova téměř ze dne na den českou azylovou a migrační politiku.

„Ukrajinské ženy a děti dokázaly prolomit hráz neochoty udělování azylu a pracovních povolení ze strany státu. Česká veřejnost i politici přitom migraci ještě před pár týdny vnímali především jako nevídanou nutnost, či dokonce jako hrozbu,“ říká odborník z Mendelovy univerzity v Brně.

Sledujeme nejrychlejší migrační proud od druhé světové války?

Ano. Jde o nejrychlejší migrační proud nejen v dějinách Evropy, ale pravděpodobně i v historii celého světa. Od vypuknutí války se z Ukrajiny vystěhovalo asi 4,2 milionu lidí, především žen a dětí. Tak rychlou migraci jsme tu ještě neměli. Zatím jakžtakž funguje dopravní infrastruktura z Ukrajiny směrem na západ a je možné využívat migrační sítě vybudované před válkou. Tyto sítě budou stále využívanější s přibývajícím počtem uprchlíků mimo území Ukrajiny. Lidé totiž budou vědět, kam se mohou vystěhovat do zahraničí, budou mít zprávy od rodiny, přátel a ze sociálních sítí, jak to tam vypadá a za kým mohou přijet.

Kolik lidí své domovy na Ukrajině opustí?

Odhadují, že zemi opustí pět až sedm milionů lidí, ale možná i více. Záleží, jak bude konflikt eskalovat. Přestože migrační proud postupně slábně, počet takzvaných vnitřních uprchlíků je na Ukrajině mnohem vyšší než těch za hranicemi. Podle OSN je „na cestě“ více než čtvrtina ukrajinské populace, která čítala bezmála 44 milionů obyvatel. Jde o ty lidi, kteří nemají z řady důvodů možnost svou zemi opustit a uvážnou někde „v meziprostoru“, na cestě mezi domovem a bezpečným zahraničím. I jim by měla být směřována humanitární pomoc. A měli bychom se je snažit dostat do bezpečí z válkou postižené země.

Česká společnost se chová k uprchlíkům vstřícněji než v případě předchozích migračních vln. Čím si to vysvětlujete?

Přítomnost uprchlíků byla v minulosti v Česku spíše tolerována než vítána a migrační politika státu byla založena na jednoduchém předpokladu, že migranti odejdou poté, co poptávka po jejich pracovní síle skončí. Stát tak jejich usazení v Česku a další integraci prakticky nepodporoval. Mnozí politici, třeba expremiér Andrej Babiš, předseda SPD Tomio Okamura či prezident Miloš Zeman, vyvolávali hlavně v minulé vlně nesmyslnou protiimigrační hysterii. Někteří z nich hlásali, že nás ti lidé přicházejí „islamizovat“. V případě Ukrajinců tyto argumenty neplatí, zřejmě pod nápoem české solidarity s uprchlíky. Náhle se změnila dosavadní praxe české azylové a migrační politiky, která byla vysoce restriktivní vůči imigrantům z Blízkého východu přicházejícím ze Sýrie, Iráku, Afghánistánu, tedy v té době také válkou postižených zemí.

Proti uprchlíkům však nebyli pouze politici, ale i lidé v Česku.

Ano, kvůli hysterii vyvolané politiky měli lidé strach. Jako první jsme uzavřeli hranice a vznikla „pevnost Česko“. Absurdní je, že ti migranti tu paradoxně vůbec zůstat nechtěli. Byli jsme tranzitní zemí na cestě do Německa. Ve Vídni jsme dělali výzkum, mluvil jsem s lidmi, kteří se v Česku dostali do detenčních zařízení. Považovali je za vězení. O Česku si nic dobrého nemysleli.

Proč se teď celá společnost, od politiků po voliče, chová jinak?

Kolem roku 2015 nás svazoval strach z neznáma. Zkušenost s migrací z Blízkého východu a Afriky máme minimální. Ukrajince tady dobře známe. Už třicet let u nás žijí, stavějí domy a silnice, pracují ve službách či továrnách. A předpokládáme, že i ženy, které hlavně před válkou prchají, si práci najdou. Není důvod se bát, že si uprchlíci jdou jen pro sociální dávky. Ostatně Ukrajinci u nás často dělají práci, kterou my dělat nechceme. A za nízké mzdy, které nechceme.

Takže je vlastně trochu využíváme?

Někteří možná. Ukrajinci u nás studují a pracují, dokážeme se s nimi aspoň na základní úrovni domluvit. Také nejrozšířenější náboženství na Ukrajině, pravoslavné křesťanství, je nám bližší než islám. O to citelněji se nás Ruskem vyvolaný konflikt dotýká. Protože je nám ukrajinský národ tolik blízký.

I geograficky.

Právě. Válčí se hned vedle, Ukrajinců je nám líto. Někteří z nás si pamatují konflikt v tehdejší Jugoslávii. I ten se odehrával pár stovek kilometrů od nás, bojovalo se třeba v Chorvatsku. I tato válka se nás hluboce dotýkala, Chorvatsko jsme znali, ale přesto jsme nic moc neudělali, kromě toho, že jsme přijali pár tisíc běženců a posílali humanitární pomoc. Teď je to ještě hlubší, možná i proto, že s ruskou agresí máme negativní zkušenosti. Navíc Čechy tentokrát překvapila. I když nás americké tajné služby zásobovaly informacemi, že vpád ruských vojsk na Ukrajinu přijde, nikdo jim příliš nevěřil, nedokázali jsme si to představit. A prezident Zeman všechny jejich výstupy dokonce bagatelizoval. Americkým tajným službám by měla patřit jeho omluva.

Může otevřenější přístup k ukrajinským uprchlíkům ovlivňovat i to, že jednoznačně známe agresora, zatímco konflikt v Sýrii byl pro Čechy zamotanější?

To je dobrý postřeh. Máme říší zla, tedy Rusko. A napadenou Ukrajinu. Co se odehrávalo v Sýrii, je pro nás trochu zamotané. Asi jsme viděli zlého diktátora Bašára Asada, možná hodné Kurdy. Ale objevil se zlý Islámský stát, islamistických skupin bylo vícero. Pro Středoevropany nastal chaos, arabské názvy nám nepomáhaly, protože jsme jim nerozuměli. Když se přidalo i Rusko a Turecko, byli jsme už úplně zmatení. Nyní máme jasné dvě strany konfliktu.

Ve vládě nyní sedí jiní politici než v roce 2015 a 2016, kdy vrcholila evropská migrační krize, a stát jako celek se chová odlišně.

Dospělí politici i česká společnost?

Nevím, jak by se současné vládní strany chovaly, kdyby vládly před šesti nebo sedmi lety. Myslím si, že tehdy česká veřejnost nevěděla,

Robert Stojanov

Expert na migraci

Robert Stojanov studoval na Vysoké škole pedagogické v Hradci Králové, Masarykově univerzitě, Ostravské univerzitě i na Brown University v USA.

V současné době se zabývá v rámci výzkumného týmu Spatial Hub na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně vztahy mezi migrací obyvatel, ekonomickým rozvojem a dopady změny klimatu.

Působil jako hostující profesor na Univerzitě v Padově a jako Jean Monnet Fellow na European University Institute ve Florencii.

Přednášel na University College London, Bologna University či na Columbia University.

co si myslet. A čekala, co řeknou politici a vláda. Teď máme jinou vládu, která se chová proaktivně. Jestli jsme vyrostli a dospěli? Já i spousta mých kolegů jsme se snažili na přednáškách pro veřejnost maximálně vysvětlit nesmyslnost tehdejší hysterie.

Uprchlíci? Bude potřeba výdrž. Historik Frankl nejen o paralelách z minula

Dobrovolníci se na začátku mobilizovali po vlastních osách až netušenou rychlostí. Mohli jsme to sledovat už loni po tornádu na jižní Moravě a na začátku pandemie covidu v roce 2020. Máme už na mimořádné situace trénink?

Řada dobrovolných iniciativ fungovala i před šesti sedmi lety. Jednotlivci i skupiny zformované přes sociální sítě začali jezdit na hraniční přechody a do Vídně na nádraží s jídlem, zásobami a oblečením pro uprchlíky. Tehdy suplovali českou vládu. Tentokrát to chytlo celou společnost. A na stejné vlně se svezla i vláda. I peněz ve sbírkách se teď vybralo víc než kdy předtím, třeba při povodních nebo při tornádu. Češi částečně zbohatli, vidí, že se katastrofy odehrávají nedaleko jejich domova nebo v těsné blízkosti. A tak peníze pošlou, protože můžou.

Zbohatli jsme? Pandemie covidu přece vyždímala leckomu peněženku.

Zaznamenali jsme ekonomickou prosperitu před covidem a covid se nás dramaticky nedotkl. Lidé sice museli kupovat roušky, ale velká část z nich ušetřila za dovolenou a další zbytné náklady. Zjednoduší, ale zatím peníze máme, i když se zdražuje. A když se stane něco nečekaného, jako úder tornáda loni v červnu, začnete to vnímat jinak.

Uprchlíci z Ukrajiny čekají před Úřadem práce na Praze 4 Novodvorská. (21. března 2022)

Takže po tornádu se společnost stmelila a na vlně dobrodiní jedeme dál?

Ano. Teď vidíme, jaká další hrůza se odehrává v téměř sousedním státě. Navíc je vše dobře zdokumentováno díky sociálním sítím. Na krátkém videu vidíme město, slyšíme sirény, vzápětí přijde výbuch a po něm je zničena škola nebo nemocnice. Nejnověji dokonce hromadné masakry obyčejných lidí na ulicích, v divadle. A všechna média referují o válce kontinuálně. Doslova ji cítíme. Online přenos ze Sýrie nebo Kurdistánu? Nebyl. O válce v Perském zálivu se mluvilo jako o první válce v přímém přenosu, nikdo však nemohl tušit, co přijde za třicet let. Každou minutu víme, co se děje. A přemýšlíme, že takto nějak se asi naši předci museli cítit, když přišla mnichovská dohoda. Putin vypadá jako nový Hitler. A my máme odhodlání s tím něco dělat.

Hraje svou roli v české solidaritě s Ukrajinci i obava, že se konflikt může přesunout na naše území?

Obava mezi Čechy být může, ale nemyslím si, že vede k solidaritě. Že se budeme starat o uprchlíky, nám nepomůže vyřešit strach. Reakcí by bylo spíše se zásobovat kanystry s benzinem nebo konzervami. Obava by nás vyhnala na cestu, Ukrajince bychom nechali, kde jsou. A snažili bychom se získat přednost při cestě na Západ.

KOMENTÁŘ: Proč tak pomáháme běžencům? Němci se ptají, jak se z Čechů stali vítáči

Jaký dopad bude mít aktuální migrace na Česko?

Už jsme změnili pohled na migrační politiku, udělování azylu a pracovních povolení. Možná ještě důležitější je fakt, že imigranti pro Čechy už nebudou jen pracovníky na stavbách, ale i lidmi se svými strastmi, emocemi a sny.

Jak se dotýká válka na Ukrajině vás osobně?

Velmi. Mám tu zemi rád, mnohokrát jsem ji navštívil a mám odtud několik přátel a také studující. Před několika týdny jsme u nás doma ubytovali ukrajinskou studentku, které jsem sehnal brigádu, lékařská vyšetření, nakoupili jsme jí oblečení a další potřebné věci a zprostředkovávám jí pokračování ve studiu na některé z moravských VŠ. A na naší fakultě nabízíme místa pro ukrajinské akademiky a stipendia pro zájemce z Ukrajiny o dokončení studia. Takže mohu očekávat nové studující a kolegy či kolegyně.

Chcete číst dál? **Zbývá vám 78 % k dočtení.**

Tento článek je součástí placeného exkluzivního obsahu. Neváhejte a staňte se také členem klubu **iDNES Premium**

AKTIVOVAT ČLENSTVÍ

Členství můžete kdykoliv zrušit a je bez závazků.

[Darovat předplatné](#)

[Přihlásit se](#)

Členové klubu **iDNES Premium** nejčastěji čtou:

Nálada ruských elit je nízko. Putinovu režimu zbývají týdny, říká historik Zubov

Učeň vraždil kvůli pětce. Co předcházelo tragédii v pražské škole

Tajemné kontakty Zemanova poradce. Nejedlý se stýkal s vyhoštěným agentem

Česko zmrazilo ruskému oligarchovi stamiliony. Mířily do Karibiku

[... a další stovky článků](#)

Autor: [Markéta Lankašová](#)

© 1999–2022 [MAFRA, a. s.](#), a dodavatelé [Profimedia](#), Reuters, ČTK, AP. Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu MAFRA, a. s., zakázáno. Provozovatelem serveru [iDNES.cz](#) je MAFRA, a. s., IČ: 45313351. Vydavatelství MAFRA, a. s., je členem koncernu [AGROFERT](#).